

SMRT JOSIPA BROZA TITA

PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA SKJ I PREDSEDNIŠTVA SFRJ POVODOM SMRTI J. B. TITA

4. maja 1980.

Radničkoj klasi,
radnim ljudima i građanima,
narodima i narodnostima
Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

Umro je drug Tito.

Dana 4. maja 1980. godine u 15.05 časova u Ljubljani prestalo je da kuca veliko srce Predsednika naše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i Predsednika Predsedništva SFRJ, Predsednika Saveza komunista Jugoslavije, Maršala Jugoslavije i Vrhovnog komandanta oružanih snaga Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Josipa Broza Tita.

Teški bol i duboka tuga potresa radničku klasu, narode i narodnosti naše zemlje, svakog našeg čoveka, radnika, vojnika i ratnog druga, seljaka, intelektualca, svakog stvaraoca, pionira i omladinca, devojku i majku.

Čitav ljudski vek Tito je borac za interese i istorijske ciljeve radničke klase i svih radnih ljudi, za najplemenitije ideale i težnje naših naroda i narodnosti. Tito je naš najdraži drug. Sedam decenija go-reo je u revolucionarnom radničkom pokretu. Šest decenija jačao je re-dove jugoslovenskih komunista. Više od četiri decenije vršio je na naj-dostojniji način najodgovorniju dužnost u našoj Partiji. Bio je heroj-ski vođa u velikoj narodnooslobodilačkoj borbi i u socijalističkoj re-voluciji. Tri i po decenije stajao je na čelu naše socijalističke države i uveo našu zemlju i našu borbu za novo ljudsko društvo u svetsku istoriju, iskazujući se i potvrđujući i sam kao naša najveća istorijska ličnost.

U najsudbonosnijim razdobljima našeg opstanka i razvitka Tito je smelo i dostojno nosio proletersku zastavu naše revolucije, ustrajno i dosledno vezan za sudbinu naroda i čoveka. Borio se celim svojim životom i delom, živeo žarom i humanizmom velikog revolucionarnog pregaoca i narodnog vođe.

Tito nije bio samo vizionar, kritičar i tumač sveta. On je sagle-davao objektivne uslove i zakonitosti društvenih kretanja, pretvorio ve-like ideale i misli u akciju milionskih narodnih masa koje su, s njim na čelu, ostvarile epohalne progresivne društvene preobražaje.

Njegovo revolucionarno delo biće za sva vremena upisano u isto-riju naroda i narodnosti Jugoslavije i u istoriju slobodoljubivog čo-"većanstva.

U najtežim uslovima stare Jugoslavije, proganjan i zatvaran, Tito» je bio primer nepokolebljivog revolucionara. Prošao je sve teškoće rasta naše Partije. Organizovao je partijske redove i masovne organizacije, vodio štrajkove, političke borbe i akcije. Borio se protiv sektaštva, frakcionizma i oportunizma. Osposobljavao je komuniste za rad u masama. Posvećivao posebnu pažnju omladini i radu komunističke omladine Jugoslavije. Znao da se našim radničkim pokretom ne može rukovoditi spolja, niti iz ma kojeg međunarodnog centra. Bio je uveren da samo samostalna i jedinstvena partija može odgovoriti svojim dužnostima prema svojoj radničkoj klasi i svom narodu. Uspeo je da reorganizuje, ojača i mobilise malobrojnu Partiju u doba nastupajućeg fašizma, ukazujući da se samo partija koja je široko utemeljena u masama i zajedno sa njima može boriti za socijalističke ideale. Sledeći Titov put, komunisti Jugoslavije sticali su poverenje naroda, nalazeći se u prvim redovima boraca protiv reakcionarnog hegemonističkog režima stare Jugoslavije i protiv fašizma.

Kada je fašistički imperijalizam postao neposredna opasnost, kada je naša zemlja bila porobljena, kada se radilo ne samo o sudbini Jugoslavije, već i o budućnosti čovečanstva, drug Tito se ni jednog trenutka nije kolebao. Pod njegovim rukovodstvom Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije poveo je narode i narodnosti naše zemlje u borbu protiv nadmoćnog i do zuba naoružanog neprijatelja. Naša Partija se, kao klasna i nacionalna snaga, i u toj borbi poistovećivala sa težnjama i interesima naroda, spremna da i u tim najtežim trenucima do kraja deli sudbinu naroda.

Dok je cela Evropa bila porobljena, a fašizam bio na vrhuncu svoje moći, dok su armije Hitlerove i Nemačke prodirale sve dublje na Istok, Narodnooslobodilačka vojska na čelu sa Titom stvorila je slobodnu teritoriju usred porobljene Evrope. Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Jugoslavije vezivali su desetine fašističkih divizija i svojom borbom postali snažan sastavni deo opšteg fronta anti-fašističkih savezničkih snaga.

U toj borbi izrasla je naša slavna Narodnooslobodilačka vojska koja je u završnim operacijama za oslobođenje naše zemlje brojala osamsto hiljada boraca. Svet se divio podvigu Titove prekaljene armije, svet se pitao kako je bilo moguće da nekoliko desetina hiljada komunista i revolucionarne omladine pokrene tako široke mase naroda Jugoslavije u njihovu najveću istorijsku bitku.

Naša Partija i drug Tito od samog početka dali su toj borbi karakter narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije. Drug Tito je znao da je za takvu borbu i pobeđu potreban širok front narodnih masa.

Narodnooslobodilački odbori na oslobođenoj teritoriji i Antifašističko veće narodnog oslobođenja Jugoslavije postavili su temelje nove Jugoslavije. Do konačnog formiranja demokratske narodne federativne zajednice došlo je na Drugom zasedanju Antifašističkog veća narodnog oslobođenja Jugoslavije u Jajcu. Narodi Jugoslavije odlučnom borbom u oslobodilačkom ratu uzeli su svoju sudbinu u sopstvene ruke. Bez njihovog učešća nisu se mogli praviti više nikakvi planovi o njihovoj budućnosti.

U narodnooslobodilačkom ratu svaki naš narod i narodnosti borili su se za svoje vlastito nacionalno oslobođenje i za novu Jugoslaviju, slobodnu zajednicu bratskih i ravnopravnih naroda i narodnosti.

Sadašnje i buduće generacije neće zaboraviti da je bratstvo i jedinstvo naših naroda i narodnosti zavetno opredeljenje naše revolucije i druga Tita. On se borio protiv politike nacionalnog ugnjetavanja u bivšoj Jugoslaviji. Suprotstavljao se pokušajima razbijanja zemlje. Uvek je bio čvrsto uveren da naši narodi i narodnosti mogu očuvati svoj opstanak i nezavisnost, slobodno i nesmetano izgrađivati socijalističke samoupravne odnose, samo oslanjajući se na socijalističko zajedništvo, solidarnost i uzajamnost. Drug Tito je isticao da nam je zajednički životni interes čuvati i učvršćivati jedinstvo i izgrađivati Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju kao zajednicu ravnopravnih naroda i narodnosti. Znao je da nas na to upućuje sudbinska povezanost, međusobna istorijska bliskost, vekovna borba protiv stranih zavojevača, osećanje da svako mora biti gospodar u svojoj kući. Rukovodio se marksističkim principima neraskidive povezanosti klasnog i nacionalnog. Nepokolebljivo se borio protiv nacionalizma i šovinizma, netrpeljivosti, dominacije i hegemonije jedne nacije nad drugom. Ustajao je protiv svih pojava unitarizma i separatizma.

Naše čvrsto socijalističko zajedništvo ostvareno kroz borbu i revoluciju trajna je garancija naše budućnosti. Sudbonosno značenje bratstva i jedinstva Tito je uvek naglašavao kao najveću revolucionarnu tekovinu koju treba čuvati kao ženicu oka.

Drug Tito je Vrhovni komandant i tvorac Armije, stvorene kroz borbu i uz ogromne ljudske žrtve. Poveo je narodnooslobodilački rat, nemajući ni oružja, ni vojnih škola, ni pozadine, ni fabrika. Postojala je, međutim, jasna linija Saveza komunista, čvrsta volja i odlučnost, patriotizam širokih narodnih masa da se ne prihvati okupacija, ropstvo i komadanje naše zemlje.

Tito je tvorac strategije i taktike naših oružanih snaga, vođa, inspirator i neposredni rukovodilac svih njihovih bitaka i pobeda. Sjedinijujući slobodarske težnje i revolucionarna stremljenja narodnih masa, Tito je u narodnooslobodilačkom ratu stvorio koncepciju i doktrinu opštenarodnog revolucionarnog odbrambenog rata u kojoj je svaki građanin vojnik i svaki vojnik građanin. Pod Titovim neposrednim rukovodstvom naše oružane snage, u posleratnom periodu, postale su deo socijalističkog samoupravljanja i pouzdan oslonac zaštite slobode i integriteta Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Tito je udario temelje i pravce razvoja opštenarodne odbrane i vojne nauke, u čijoj je osnovi njegova misao — „Tuđe nećemo, svoje ne damo“.

Iz takvog revolucionarnog iskustva ostvarena je Marksova zamisao o naoružanom narodu prema kojoj su borbena spremnost oružanih snaga i homogenost njihovih redova garancija naše slobode i nezavisnosti, očuvanja bratstva i jedinstva, ravnopravnosti naših naroda i narodnosti i nesmetanog razvoja našeg socijalističkog samoupravljanja.

[Drug Tito je tragao za dubljom i svestranijom suštinom i istinom o socijalističkom društvu. Verovao je u stvaralačku snagu radničke klase i radnih ljudi. Bio je uveren da socijalizam treba da bude u interesu radnog čoveka, da bude njegovo delo, da u državi radničke klase odlučujuću ulogu treba da ima sama klasa, a ne neko u njeno ime.

Celokupna naša borba oslanjala se na široke radne slojeve i iz njih crpila svoju snagu, iz koje je ponikao Narodni front kao delo najšireg okupljanja svih kojima su na srcu tekovine naše nesvrstane, samoupravne socijalističke zajednice bratskih naroda i narodnosti. Iz takve zamisli i iskustva u narodnooslobodilačkom ratu, stvaralačkom pri-

menom marksizma, rodilo se socijalističko samoupravljanje. Drug Tito se stalno zalagao da samoupravno organizovani radni ljudi upravljaju sredstvima i uslovima rada, tokovima društvene reprodukcije i, preko delegatskog sistema, društvom u celini. Pamtimo reći druga Tita da „Fabrike radnicima, zemlja seljacima“ nije neka apstraktna propagandistička parola, već čitav program socijalističkih odnosa.

Sa drugom Titom smo stekli samoupravljačko iskustvo od tri decenije. Naša praksa je pokazala da je socijalističko samoupravljanje podstaklo procese ukidanja svih oblika klasne vladavine, oslobađanje rada i punu afirmaciju ljudske ličnosti. Ono je podstaklo stvaralaštvo i inicijativu naroda i omogućilo brz društveno-ekonomski i kulturni razvoj naše zajednice, ubrzalo širenje socijalističke demokratije i prevazilaženje birokratsko-etatističkih odnosa u svim oblastima društvenog života. Socijalističko samoupravljanje postalo je nezamenljiva tekovina naše radničke klase, naših naroda i narodnosti, osnova dalje izgradnje socijalističkog društva. Rukovodimo se Titovim rečima da naša revolucija mora ostati nepokolebljiva u osnovnim opredeljenjima, humana u nastojanjima da stalno proširuje prostore ljudske slobode i nepomirljiva prema onima koji bi želeli da ugroze njene tekovine i skrenu njene tokove.

Socijalističko samoupravljanje istovremeno traži i veliku odgovornost, solidarnost, duboki smisao za zajedništvo, negovanje i razvijanje kolektivnog rada i odgovornosti. To je jedna od poslednjih poruka koju je ostavio drug Tito.

Spoljna politika Titove Jugoslavije sastavni je deo najnaprednijih političkih opredeljenja savremenog sveta. Drug Tito nikada nije uzmicao pred pritiscima i bilo kojim međunarodnim nasiljem, zasnovanim na pravu jačeg. Jugoslavija je uvek bila odlučna u borbi protiv imperijalizma, nacionalnog ugnjetavanja, dominacije i hegemonije svake vrste.

Tito se snažno odupro podeli sveta na blokove. Tito je jedan od osnivača politike i pokreta nesvrstanosti. Miroljubivi svet je prihvatio politiku nesvrstanosti kao jedinu alternativu blokovskoj podeljenosti i nadmetanju oko sfera interesa i uticaja. Drug Tito je uvek imao u vidu da se putem nesvrstanosti u uslovima mira postiže najpouzdanija osnova za uspešnu borbu naroda i zemalja za nacionalnu nezavisnost, samostalnost i opšti društveni napredak u svetu.

Drug Tito je dao izuzetan doprinos međunarodnoj afirmaciji socijalističke Jugoslavije. On je bio neumorni graditelj ravnopravnih političkih i ekonomskih odnosa među narodima i državama. Zahvaljujući njegovom zalaganju, Jugoslavija ima prijateljske odnose i razvijenu saradnju sa narodima i zemljama na svim kontinentima. Istaknuti državni počastvovali su Tita imenom „građanin sveta“. Šefovi država i vlada nesvrstanih zemalja, na Šestom samitu u Havani, posebnom rezolucijom jednoglasno su odali veliku zahvalnost drugu Titu za njegov dvadesetogodišnji neumorni rad na afirmaciji i razvoju politike i pokreta nesvrstanosti. I miroljubiva međunarodna javnost je neprekidno izražavala priznanje drugu Titu za njegovu odlučnost i doslednost na razvijanju nesvrstanosti i očuvanju njenih izvornih principa.

Tito je postao simbol našeg doba, doba nacionalnog i ljudskog oslobođenja, kada na svetsku scenu sve više stupaju novooslobođene i nezavisne zemlje i narodi.

Tito je bio postojan i siguran prijatelj svim narodima i oslobodilačkim pokretima koji su se borili za svoje nacionalno oslobođenje. Inspirisani od Tita uvek smo dosledno pružali i pružaćemo pomoć i podršku narodnooslobodilačkim i drugim progresivnim pokretima svuda u svetu.

Jugoslavija će i dalje odlučno slediti ovaj Titov put.

Drug Tito je bio odlučan branilac prava svakog naroda i revolucionarnog pokreta na sopstveni, originalan, nezavisan put u izgradnji socijalizma. On se odlučno borio da se politička linija svake partije izgrađuje u skladu sa sopstvenim nacionalnim uslovima. Istovremeno je isticao da se internacionalistička solidarnost može zasnivati samo na osnovama pune ravnopravnosti, nezavisnosti i samostalne odgovornosti svake partije svojoj radničkoj klasi i svome narodu.

Tito je nepokolebljivo tražio da se odnosi između komunističkih i radničkih partija i pokreta zasnivaju na ravnopravnosti, nemešanju, samostalnosti, odgovornosti svake partije pred svojim narodom i pred svojom radničkom klasom. Socijalizam se može razvijati kao svetski proces samo ako se oslobode sve snage progressa i prihvate različiti putevi borbe za socijalizam kao objektivne zakonitosti. To je bio Titov doprinos međunarodnim odnosima i jačanju radničkog i progresivnog pokreta u celini.

Narodi i narodnosti Jugoslavije,
radnici, radni ljudi i građani,
pripadnici oružanih snaga, omladino,

U svemu što je Jugoslavija danas, sa čim se ponosimo, što razvijamo i što smo odlučni svim silama braniti — nalazi se Titovo delo: socijalistička federativna zajednica ravnopravnih naroda i narodnosti, bratstvo i jedinstvo, socijalističko samoupravljanje, nesvrstanost, naša nezavisnost, napredak i izgradnja naše zemlje, čvrstina naše Armije, opštenarodna odbrana i društvena samozaštita. U svemu se nalazi revolucionarni i stvaralački genij Titov.

Bio je hrabar, postojan, pravedan i čovečan. Svi smo ponosni na Titov istorijski lik. Tito nije samo heroj oslobodilačkog rata i neimar socijalističke izgradnje, on je mnogo više — simbol, inspiracija, primer koji podstiče i hrabri. Tito je nepresušni izvor revolucionarnih nadahnuća.

Komunisti Jugoslavije,

Obavezni smo prema Titu, našem i njegovom delu, prema narodima i narodnostima, radničkoj klasi, radnim ljudima i građanima Jugoslavije, prema progresivnim ljudima i prijateljima širom sveta, prema istoriji!

Samo jedinstvom, pojačanim kolektivnim radom, odgovornošću i punom mobilnošću Saveza komunista možemo ispuniti golemu prazninu koja je smrću druga Tita ostala u našim redovima!

Građani Jugoslavije,

Josip Broz Tito, radnički borac, vojnik revolucije, sin naroda, građanin sveta, u svojoj punoj revolucionarnoj i ljudskoj meri nosio je u srcu radničku klasu, narod i čoveka.

U našoj domovini, u ovom trenutku svečane tišine, kucaju srca koja je voleo i koja ga vole, trepere njegovim zanosom i njegovom opšteljudskom plemenitošću.

Čast je pripadati revoluciji i vremenu u kome je delovao drug Tito, pripadati zajednici koju smo s njim stvarali na bojnopolju i gradili u miru. Čast je pripadati zemlji koju je on tako sjajno predstavljao. Čast je i ponos imati u svojoj istoriji Tita.

Bilo je časno boriti se i živeti s Titom.

Današnje i buduće generacije, duboko zahvalne drugu Titu, nastaviće njegovo neumrlo delo.

4. maja 1980. godine
u 18 časova

CENTRALNI KOMITET
SAVEZA KOMUNISTA JUGOSLAVIJE

PREDSEDNIŠTVO
SOCIJALISTIČKE FEDERATIVNE
REPUBLIKE JUGOSLAVIJE¹

Socijalizam, vanredni broj, Beograd, 1980, 15—21.

¹ Predsednik Tito je umro u Ljubljani, 4. maja 1980, a sahranjen u Beogradu, 8. maja 1980.

I pre nego što se predsednik Tito razboleo u inostranstvu se kalkn'salo njegovom smrću. Ove kalkulacije su se umnožile u toku njegove bolesti, od januara do maja 1980. godine. U stranoj štampi, naročito zapadnoj, moglo se naći mnogo napisa u kojima su pisci izražavali ^strahovanje" za budućnost Jugoslavije, za njenu nezavisnost, slobodan unutrašnji razvitak, opstanak jugoslovenske federacije; već u zavisnosti od svojih ideoloških opredeljenja i predrasuda mnogi autori su pricali raspad zemlje, nacionalne konfrontacije, privredni slom, jačanje antidemokratskih tendencija. Deo svetske štampe dovodio je u pitanje Titovo delo. Najveći broj špekulacija poticao je iz blokovskih suprotnosti koje danas vladaju svetom: da li će Jugoslavija, inače jedan od stotina pokreta nesvrstanosti, posle Tita okrenuti leđa nezavisnosti i optirati za suparnički lager. U mnogobrojnim analizama tretirani su međunacionalni odnosi, sistem samoupravne demokratije, ekonomsko stanje, sukobi u vrhu oko vlasti, perspektiva individualnih sloboda i duhovnog stvaralaštva. Slična rezonovanja, „staranje" i iznošenje sumnje u jugoslovensku sutrašnjicu nisu bile nikakva novina, izražavajući se mnogo puta i ranije, u najraznovrsnijim kritičnim i dramatičnim preiomnicama savremene istorije Jugoslavije. Nasuprot ovoj tendencioznoj struji mišljenja, oficijelni svet jednog i drugog bloka, demokratsko javno mnjenje u svetu i posebno u nesvrstanim zemljama izražavalo je brigu za zdravlje predsednika Tita u toku bolesti i poštu prema njegovoj ličnosti učestvovanjem u ceremoniji sahrane.

Sahrani je prisustvovalo 209 delegacija iz 127 zemalja: predsednici država, predsednici vlada, prvaci stranaka i ugledne javne ličnosti iz celog sveta. U sedištu Svetske organizacije predstavnici 152 nacije održali su posebni komemorativni sastanak. Na vanrednom, plenarnom komemorativnom skupu poslednju poštu odali su mu i predstavnici nesvrstanih zemalja okupljeni u Njujorku. Na sahrani predsednika Tita govorili su Stevan Doronjski i Lazar Koliševski.